

TÜRK HALK DANSLARI VE KOREOGRAFI SANATI ÜZERİNE YORUMLAYICI BİR YAKLAŞIM

Kerem Cenk YILMAZ* & Dilek CANTEKİN ELYAĞUTU**

* Doçent, Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü, kcylmaz@sakarya.edu.tr

** Doçent, Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü, dcantekin@sakarya.edu.tr

Received Date: 19.11.2023. Revised Date: 08.12.2023. Accepted Date: 11.12.2023

Copyright © 2023 Kerem Cenk Yılmaz and Dilek Cantekin Elyağutu. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Koreografi terimi, farklı türlerdeki danslar, tiyatro oyunları, müzik videoları, reklam filmleri, moda ve diğer performans sanatlarında kullanılan sanatsal bir ifade biçimidir. Koreografi, sanatçının yaratıcılığını ve estetik anlayışını ifade etme şansı tanırken, aynı zamanda izleyiciyle duygusal bir bağ kurmayı amaçlar. Bu sanatsal ifade biçiminin en anlamlı kullanım şekli dans sanatı içerisinde görülmektedir.

Dans sanatında koreografi teriminin iki anlamı olduğunu söyleyebiliriz. Birinci anlamında dans yazısı yani notasyonu işaret eder. Notasyon dansın analizi için hareketin uzamsal ve ritmik yapısına odaklanır. İkinci anlamında dansı tasarlamak, üretmek, kurgulamak ve sunmak üzerine yaratıcılığın başrolde olduğu süreci ifade eder.

Türk halk dansları geleneğinin oluşum sürecinde nesilden nesile edinim yoluyla aktarım vardır. Dansın İlk yaratıcısı sorgulanmaz ve dansların mantıksal, işlevsel kuralları vardır. Bu kuralları geleneksel mecra belirler. Müzikte ritimde giyside hareket karakterlerinde ve hareket diziliminde gelenek belirleyicidir. Dansta kurulan bu hiyerarşik yapının dışına çıkılmaz. Kurallara sıkıca bağlılık vardır. Geleneğin oluşum sürecindeki "otantiklik" kavramıyla bağlantılı olarak Türk Halk Dansları içerisinde yapılan uygulamalar koreografi olarak nitelendirilmez. Ancak Türk halk danslarında icra, öğretim ve sahneleme süreçlerinin, koreografik bir malzeme olduğu düşünülür.

Bu çalışmada koreografi kelimesi, hem etimolojik hem de semantik alanlarda yorumlanacaktır. Kavramın geleneksel dans kültürlerindeki kullanım şekilleri, Türk Halk Dansları bağlamında koreografik uygulamaların ne şekilde kabul görebileceği üzerine öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Koreografi, Türk Halk Dansları, Dans Yazısı, Dans Yaratma.

AN INTERPRETIVE APPROACH TO TURKISH FOLK DANCES AND CHOREOGRAPHY ART

Abstract

The term Choreography emerges as an art form that carries multiple meaning and is used in different ways. The most meaningful use of this artistic form can be seen within the art of dance. In the art of dance, we can say that there are two meanings of the choreography. The first of these refers to dance writing or notation. Notation focuses on the spatial and rhythmic structure of the movement for the analysis of dance. In the second sense, it refers to a production process where creativity takes center stage in designing, producing, conceptualizing, and presenting dance.

Turkish Folk Dances are considered as a "choreographic" material in the traditions of performance, teaching and staging. In connection with the concept of "authenticity" in the formation process of the tradition, the practices made in Turkish Folk Dances are not considered choreography.

In this study, the word choreography will be examined in both etymological and semiotic fields. The use of the concept of choreography in traditional dance cultures will be analyzed and suggestions will be presented on how choreographic practices can be accepted in the context of Turkish Folk Dances.

Keywords: Choreography, Turkish Folk Dances, Dance Writing, Dance Creation.

Giriş

Dansçıların bedenlerini ve hareketlerini belirli bir düzen içinde düzenlemek, sahne üzerinde estetik ve anlamlı bir ifade yaratmak, koreografinin dans sanatı içerisindeki temel amacı olarak görülmektedir.

Farklı toplumlarda geleneksel dans uygulamaları koreografi olarak adlandırılırken, dansların aktarımını ve sahneleme pratiklerini gerçekleştiren kişilere de koreograf denmektedir. Bu durumun, dansların oluşum ve yayılma süreçleri ile doğrudan bağlantısı vardır. Örneğin Doğu Avrupa toplumlarında geleneksel dans aktarımları dans evleri diye tabir edilen amatör topluluklarda ve/veya dans okullarında gerçekleşmektedir. Düğün, eğlence, asker uğurlaması vb. sosyal ortamlarda üretilen, aktarılan bir dans geleneğinden söz etmek mümkün değildir. Türk halk dansları geleneğinde ise diğer topluluklardan farklı olarak sosyal uygulamalar hala devam etmekte, geleneksel dans aktarımları bu ortamlarda edinim yolu ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle koreografi terimi doğal olarak geleneksel dans kültürümüz içerisinde yer almamıştır.

Bu çalışmada koreografi kavramının terim anlamı, hem etimolojik hem de semantik olarak ele alınıp, kavram üzerine yapılan tanımlar ve geliştirilen söylemler yorumlanacaktır. Koreografi sanatının Türk halk dansları geleneğindeki konumlandırılma şekli yazarların literatürdeki söylemleri üzerinden yorumlanacaktır. Amacımız bu yorumlamalar ile birlikte yapılan iş ve işi tanımlayan kavramlar üzerine odaklanmak, doğru ile gerçek arasında bir farkındalık oluşturmaktır. Bu sayede koreografi sanatı üzerine oluşan geleneksel bilginin bilinç düzeyine ulaşmasında katkı sağlamaktır.

Koreografi Kavramı ve Tarihsel Paradigmalar

“Koreografi sözcüğünün günlük kullanımına etimolojik açıdan bakıldığında iki tür eyleme gönderme yaptığı görülür: yazı “Graphy (Grafı)” ve dans Choreo (Koreo). Bu durumda koreografi terimi hareket olarak yazı şeklinde ve metin olarak dans şeklinde düşünülebilir. Günümüzde koreografi genellikle dans performansının gerçek zaman ve mekânda gerçekleştirilmesi olarak anlaşılır”(Özkarakahya, 2019: 11).

Hutchinson Guest bütün dans yazım sistemlerini tanıttığı kitabında, “Choreo (Koreo)-Graphy (Grafı)” sözcüğünü, adı açıklayıcıdır - 'koreo', dans; 'grafik', yazma veya çizimdir. Şu ana kadar kullanılan daha genel terim 'dans notasyonuydu’ şeklinde ifade etmiştir (Guest, 1998: 23). Koreografi kavramı üzerine geliştirilen bir diğer söylemde de Jeschke, C. (1999), “Kuramlar, tanımlar, ikonografik kaynaklar ve özellikle notasyon sistemleri performans kurallarının hatırlatıcılarıdır; görünümün delillerini içerirler ve dans kavramlarını iletirler. Hareket stratejileri ve belgeleme olarak, bellek olarak ve/veya söylem olarak yazma ile dinamik ilişkileri hakkında bilgi verirler. Aslında, dans-yazma (choreo-graphing) eylemine, mekânda beden hareketini bilmek, yazmak ve yaratmak arasındaki yapısal ilişkiye işaret ederler” (Ersöz, 2011 s. 149) şeklinde ifade etmiştir.

Semantik anlamda koreografi Oxford University Press sözlüğüne göre, “bir dans için hareketin düzenlenmesi olarak tanımlanır” (Oxford University Press, 2000: 113). Terim genellikle dans ve performans sanatları bağlamında kullanılır, ancak daha geniş bir anlamda kullanıldığında herhangi bir olayın düzenlenmesini ve planlanmasını ifade eder.

Koreografi, zaman içinde farklı kültürlerden ve sanat akımlarından etkilenecek gelişmiş ve evrilmiştir. Bu süreç, dansın tarihsel ve kültürel bir fenomen olarak nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Koreografinin tarihsel gelişimi, antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Antik Yunan'da, özellikle de M.Ö. 5. yüzyılda, tragedya ve komedyaya

oyunlarında dans ve koreografi önemli bir formdur. Dionysos festivallerinde dans, müzik ve dramatik performanslar bir araya getirilmiştir (Akar, 2011: 4-6).

Illich (2004:108) Orta Çağ'da, kilise törenlerinde ve soylu sınıfların saraylarında dans önemli bir rol üstlenmiştir. Ancak, kilise tarafından bazı dans uygulamalarının yasaklandığı görülmektedir. Kilise, mutlak otoritesini kurup ayakta kalabilmek için, arkaik toplumların kolektif bilince dayalı gelenek ve ritüellerine savaş açmıştır. İnsanların mezarlıklarda, ellerinde kılıçlarla ya da çıplak bir halde, kendilerinden geçerek dans etme ritüeli de Kilisenin karşı çıktığı pagan geleneklerden biri olmuştur (Balamber, 2020: 203).

Rönesans ile birlikte dans ve koreografi İtalyan ve Fransız saraylarında, geniş bir koreografik repertuvara kavuşmuştur. Bu dönemde, ünlü bale terimleri ve pozisyonları ortaya çıkmıştır. Rönesans İtalya'sının dans ustaları olan Domenico de Piacenza, Guglielmo Ebreo ve Antonio Cornazano'nun yazdıkları risaleler, Rönesans 'saray dansı'nın başlıca repertuarını oluştururken, dansın kuramsallaştırılmasına yönelik belirli temel kavramlar kullanılır. Bunların başlıcaları misura, maniera ve aire dir (Ersöz, 2011: 104-106).

17 ve 18. yüzyılda Barok dönemde bale ve operanın birleşmesi, koreografinin gelişimine katkı sağlamıştır (Fenmen, 1986: 25). Fransız kralı XIV. Louis'nin etkisiyle, bale bir sanat formu olarak daha da şekillenmiştir, altın çağını yaşamıştır (Aydın O'Dwyer ve Gürcan, 2021: 3).

19. yüzyıl Romantik dönemde, bale daha duygusal ve lirik bir yöne evrilmiştir. Birçok ünlü bale eseri bu dönemde ortaya çıkmış, Giselle, Kuğular Gölü, Uyuyan Güzel gibi eserler örnek olarak gösterilebilir (Fenmen, 1986:28).

20. yüzyılın başlarında, modern dansın yükselişiyle koreografinin daha özgür bir form almaya başladığı görülmektedir. İnsan vücudu ve duygularının ifadesine odaklanan sanatçılar, geleneksel bale normlarına karşı çıkarak dışavurumculuk ile (expression) yeni dans formları geliştirdiler. Bu, dansın sadece estetik bir gösteri olmaktan çıkıp daha derin anlamlar içeren bir sanat formu olmasına olanak tanımıştır. Bu akım Amerika'da başlamış, Avrupa'da da Rudolf Von Laban'ın hareket analizi için geliştirdiği yeni kuramlar ile etkisini göstermiştir.

İkinci dünya savaşı sonrası dünyada yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmeler şüphesiz ki koreografi üzerinde de etkili olmuştur. Doğaçlama çalışmalar bu dönem ile başlamış ve koreografinin planlama yaparak varlık ürettiği alanın içine alternatif bir yaklaşım olarak girmiştir.

20. yüzyılın ortalarında, birçok sanat dalında olduğu gibi dans alanında da avant-garde ve deneysel yaklaşımların öneminin arttığı, sanatçıların, sınırları zorlayan ve geleneksel normları sorgulayan performanslar oluşturdukları görülmüştür. Tiyatro ve dansın birleşimi olan dans tiyatrosu formu önemli bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmış, dansın sunum şekli üzerine geniş bir alan açmıştır. Dans tiyatrosu, dans, tiyatro, müzik ve diğer performans sanatları disiplinlerini birleştirmiş, sanatçıların, dansı sahne üzerinde anlatısal bir öğe olarak kullanma ve dans performanslarını dramatik unsurlarla zenginleştirme fikrini benimsetmiştir. Birçok önemli sanatçı ve koreograf, dans tiyatrosunun gelişiminde etkili olmuştur. Özellikle Martha Graham, Merce Cunningham, Pina Bausch gibi isimler, geleneksel dans normlarına meydan okuyarak ve yeni ifade biçimleri arayarak dans tiyatrosunu şekillendirmiştir. Post modern ve çağdaş sanat akımları, sanatçılara esnek ve özgün ifade biçimleri arayışında özgürlük tanımış ve bu dönemde dans tiyatrosu daha da çeşitlenerek ve farklı estetik anlayışlarına ev sahipliği yapmıştır.

“20. yüzyılın ikinci yarısında dans kompozisyonunda ve performansın doğasında görülen değişimlerle birlikte, dansın özellikle Amerika'da ve İngiltere'de başta müzik ve görsel sanatlar olmak üzere farklı sanat dallarıyla ilişki kurmaya başlamasıyla gerçekleşen işbirlikleri sonucunda disiplinler arası çalışmaların ortaya çıkmaya başladığı görülür. Genellikle dans

toplulukları için yapılan koreografinin yerini bağımsız dansçı-koreografların soloları almaya başlaması, uluslararası ve kültürlerarası sınırların girişkenliğinin artması ve bununla birlikte farklı kültürlerden sanatçılar arasındaki ilişkilerin gelişmesi de koreografinin hareket sözlüğü ve teknik içeriğini özellikle melezleşmeler yönünde zenginleştiren unsurlar olmuştur” (Özkarakahya, 2019, s. 13).

Geleneksel Danslar ve Koreografi İlişkisi

Dans ilk iletişim araçlarından ve bizzat dansın kendisi bir dışavurumdur. Dans bunu göstergeleri ile yapar. Dans, aslında yoğun heyecan ve artan aktivitenin motor refleksidir (Sachs, 1965: 139). Koreograf ise kültürden, toplumdan ya da sadece bir bireyden aldığı bilgileri bazen yorumlayan, sıklıkla da, gösterge yaratan kişidir. Koreograf izleyicinin sahnedeki gözüdür. Sanatın manipüle etme gücü de buradan gelir.

Dans icrasıyla bağlantılı şekilde sıklıkla kullanılan ve belli kültürlere özgü çağrışımlarla yüklü üç temel kavram bulunmaktadır. Bunlar yaratım, kompozisyon ve doğaçlamadır (Giurchescu, 2017b: 33-34). Bu bağlamda dans eden ilk insanlar, ilk yaratıcılar, ilk koreograflardır önermesi doğru bir ifade biçimi olacaktır. İlk koreograflar, yani dansı yazan kişiler, anlamaya çalışan, yorumlayan, başa çıkmaya çalışan kişilerdir. Dolayısıyla dans yaratma edimi tamamen soyut, derin bir düşünsel alan, belki trans durumu, güçlü bir ifade biçimi olarak tanımlanabilir. Bu idea binlerce yılları aşmış geleneksel bulguların değer niteliklerindedir. İnsan aklı ve yaratma edimi, gelenek oluşturma sürecinde önemli konumdadır. Kültür, üretimlerin katmanlaşması ile oluşur. İnsan, doğası gereği toprak ile organik bağı kesmedikçe üretmeye devam edecek olup, aynı zamanda biriktirecektir. İnsanoğlunun üretiminin şekli, yayılma yönü, yayılma hızı ve değişmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Zamanla birlikte, gelenekler değişir, zaman ve koşullara uyum sağlar. Bu uyum sağlama durumuna evrim denir. Evrim sadece canlı türleri için kullanılan bir kavram değildir. Canlı türlerinin ürettikleri akıl ürünleri için de kullanılabilir. Bu bağlamda insanoğlunun ürettiği kültürel performanslar, kolektif üretimlerin en iyi göstergeleridir. Toplumsal retoriği kuvvetli, yaşam ile bağları sıkıdır. Tekrarlama pratikleriyle, geleneği tekraren yaptığımız her uygulama birer kültürel performanstır ve kolektif belleğin aktarılmasında bir araçtır. Doğal ortamında tekrarlama pratikleri ile edinilen formülize edilmiş, yapılandırılmış olarak bizlere sunulmuş bir kültürel olgudur. Bu aktarım biçimi, bizim için bir çeşit dogmatik bilgidir. Bize sunulanı olduğu gibi kabul ettiğimiz, nasıl üretildiğini, nerede ve zaman üretildiğini, ilk icracısını çoğu zaman bilmediğimiz bilgilerdir. Oysaki bu kültür içerisindeki her uygulamanın bir ilk icracısı vardır.

Geleneksel dansların aktarılması, korunması gibi kaygılar ve sınırlılıklar, bu kültürel mirasın koreografi gibi bir alan içerisinde yeniden inşası, Türk halk dansları disiplini tartışmalı bir alanı oluşturmaktadır. Türk halk danslarının sahnelenmesinde koreografiyle kurulan ilişki için çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerin ilki, oyunların doğal mecrasındaki şekli ile müzik, giysi ve oyun oynama geleneğinde, herhangi bir değişikliğe gitmeden olduğu gibi sunulması gerekliliği üzerinedir. Bu görüş şu soruyu akla getirmektedir, Türk halk dansları ilk varoluş biçimi ile mi sınırlandırılmalıdır?

Bu görüşü savunanlar, kültürel mirasın doğru bir şekilde korunarak gelecek nesillere aktarılacağına inanırlar. Koreografiyle sağlanacak ortaklığın bu aktarımı olumsuz etkileyeceği, koreografinin tasarım, üretim ve performans üçgeninin, geleneği köklerinden ayıracağı düşünülmektedir.

Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için önce, yaratım sürecinin tartışılması gerekmektedir. Mevcut Türk halk dansları repertuarları da, biri ve/veya birileri tarafından yaratılmıştır. Bu dansları dogmatik yapan oluşum süreçlerinin genellikle bilinmemesidir. Geleneksel dansların otantikliği sorgulanmamaktadır.

Alan yazın incelendiğinde otantiklik meselesinin de tartışılan bir konu olduğu görülmektedir. Anca Giurchescu, Dansın Gücü ve Onun Sosyal ve Politik Kullanımı adlı makalesinde yerel folklor ve sahneye uyarlanmış folklor ürünlerinin biçimsel olarak ayrıldığını vurgular. Sahneye uyarlanmış, bir formda sunulan ürünlerin folklorizm olduğunu ifade eder. Buradan yola çıkarak orijinallik, saflık ve özgünlük gibi anlamları taşıyan otantiklik kavramını da eleştirir. Otantikliğin romantik bir kavram olduğunu söyler. Eğer iddia edildiği gibi otantiklik gerçeği çağırırsaydı, insanlar için his uyandıran her gösterinin otantik olacağını söyler (Giurchescu, 2017a: 27). Türk halk danslarında ise otantiklik kavramı geleneğin ve kültürün özü, değiştirilemez bir yapısı olarak ele alınır. Genel bakış açısı da var olanın üzerine yeni bir dansın üretilemeyeceğidir. Üretmek kelimesini otantik bir olgunun yanında kullanılmaya başlandığında, ortaya çıkan ürün deformasyon olarak nitelendirilmektedir.

Oysaki geleneksel danslar ve koreografi arasında kültürel mirasın korunması, aktarılması ve yeniden inşa edilmesi gibi amaçları taşıyan önemli bir bağ bulunmaktadır. Daniele İvanova bu bağı şu şekilde açıklamaktadır; “koreograf, kendisini yaratan kültürel ortamı yansıtır, aynı zamanda da yeni bir kültürel ortam da yaratır. Etnografik bilgilere olan ilgisi ile sağlam zemine oturtulmuş danslar yaratan kişidir. Koreograf ve dans kompozitörü-koreograf ve dans eğitmeni (koçu) arasındaki farklara rağmen pratikte olan, koreografin her ikisinin kombinasyonu olan ve pedagojik yeteneklere sahip bir kişi olmasıdır” (Ivanova, 2013:3-4).

Türk halk danslarının sahnelenmesinde koreografiyle kurulan ilişkide ikinci görüş ise geleneksel dans unsurların koreografinin sağladığı düzenleme, organize etme ve modern performanslar ile zenginleştirilebileceğidir. Yani müzik, sahne, kostüm, dekor ya da diğer disiplinler ile ortaklık kurulabilir ve bu seyirci üzerinde daha etkili bir alımlamaya dönüşebilir iddiasını taşımaktadır. Bu görüş de su soruyu akla getirir, Türk halk dansları kültürel bağlamından koparılmadan yeniden üretilebilir mi?

Bu bakış açısı aynı zamanda disiplinler arası bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Disiplinler arası koreografi terimi, dansın farklı sanat disiplinleriyle birleştirilmesini ifade eder. Bu yaklaşım, dansın sadece bir sahne performansı olmaktan öte, diğer sanat disiplinleriyle etkileşim içinde olduğu ve bu etkileşimin bir sonucu olarak yeni ve zengin anlamların ortaya çıkabildiği bir alanı ifade eder. Disiplinler arası dans, farklı sanat formlarını (müzik, görsel sanatlar, edebiyat, film, teknoloji vb.) dansla birleştirme eğilimindedir.

İlk geleneksel dans koreografi Moissiev bu konuya iyi bir örnektir. Yaptığı çalışmalar bütün dünyada taklit edilmiş ve hala uzantıları devam etmektedir. Dünya literatürüne koreograf olarak geçmiştir. Moissiev’ in Türkiye’de ki muadili Devlet Halk Dansları topluluğudur. Devlet Halk Dansları Topluluğu Türk halk danslarında disiplinler arası denemeleri Türkiye’de ilk yapan topluluktur. Duygu Aykal’ın çalışmaları bir dönem eleştirilmiştir olsa da, zaman içerisinde kabul görmüş, Türkiye genelinde başka uygulama örnekleri ile yaygınlaşmıştır.

Türk Halk Danslarında koreografi olgusunu harekette değil de eserin tamamında değerlendirmek gerekmektedir. Koreografinin organizasyon tanımından hareketle, yapılan disiplinler arası üretimlerin tümü ve sahneleme süreçleri koreografik çalışma olarak nitelendirilebilir. Ülkemizde 2000’li yıllardan beri yapılan sahne çalışmaları bu tür uygulamalara örnektir (Yılmaz, K. C. ve Cantekin Elyagutu, D. 2017).

Sonuç

Günümüzde yapılan modern ve post modern denemelerin hepsi, üretime dâhil olma isteğinden gelmektedir. Çünkü insanoğlu hayatla organik bağı koparmadığı sürece üretmeye mecburdur. Üretim motivasyonları değişebilir. İlkel çağlarda primatların motivasyonu, korku, açlık, merak vs. ise günümüz insanın motivasyonu da eşitlik, ekonomi, şiddet, savaş ve dijital kültür ve

bunun gibi nedenlerdir. Bu motivasyonların halk arasında bir dışavurumunun olması gerekir. Dans bu dışavurum için en etkili araçlardan biridir. İnsanoğlunun yeni bir söz söylemek için ise illa modern dans yapmasına gerek olmamalıdır. Bunun için geleneksel danslarımıza bağlı kalarak yeni uygulamalar üretebilir.

Türk halk danslarında koreografi meselesi iki temel soru içermektedir. Tartışmalar da bu sorular üzerine yapılmaktadır.

1. Türk halk dansları ilk varoluş biçimi ile mi sınırlandırılmalıdır?

2. Türk halk dansları kültürel bağlamından koparılmadan yeniden üretilebilir mi?

İnsanlar ekip biçmeyi öğrendiğinden beri buğdayı ekip ekmek yapmaktadır. Buğdayın atası değişti ama insanoğlu hala ekmek yapmaya devam edecektir. İnsanı insan yapan var oluş gerçeği değişmedikçe, üretim ihtiyacı da üretmekte devam edecektir. Antik üretimler korunurken otantiklik kavramı yeni üretimlerin önünü kapatmamalıdır.

Geleneksel danslar zaman içinde değişime uğrayabilir, fakat bu değişim genellikle kültürel bağlamın içinde olur. Koreografi, geleneksel dansları modern sahne sanatlarına uyarlamak için kullanılabilir. Bu, geleneksel öğelerin korunmasını ve yeni nesillere aktarılmasını sağlarken aynı zamanda çağdaş bir estetikle buluşma imkânı tanır ve yeniden inşa sürecinde etkilidir. Bu aşamada hayati olan geleneksel üretimlerimizin, bütün dönemleri ve örnekleri ile kayıt altına alınmasıdır.

Kaynakça

Akar, O. (2011). Doğaçlama ve Oyunculuk. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sahne Sanatları Anasanat Dalı Tiyatro Sanat Dalı, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Balamber, B. (2020). Guyot Marchant'ın "Ölüm Dansı" Kitabındaki Ağaç Baskılarda Canlılar ve Ölümler Arasındaki Karşıtlık. *Journal of Akdeniz Sanat*, 14 (26), 199-215.

Daştan, A. (2019). Müziğin Dans İle Disiplinlerarası Diyalogunun 21. yy Türkiye'sinde Sahnelenen Örneklerle İncelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı Sanat ve Tasarım Programı, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.

Diñçakman, B. (2015). Pina Bausch Açısından Dansta Doğaçlama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 31-38.

Ersöz, A. (2008). Fiziksel Tiyatroda Hareket ve İçeriği: Dv8 ve Örneği. *Tiyatro Eeştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi* (13), 79-96.

Ersöz, A. (2011). *Rönesanstan Günümüze Dansın Sorunsallaştırılması*. İstanbul, Türkiye.

Fenmen, B. (1986). *Bale Tarihi*. Ankara: Sevdâ-Cenap and Müzik Vakfı Yayınları: 2.

Giurchescu, A. (2017a). The Power of Dance and Its Social and Political Uses. (Editör: M.Ö. Özbilgin ve B.O. Kurtişoğlu. Çev: M.Ö. Özbilgin ve G. Kaplan). *Anca Giurchescu ve Etnokoreoloji*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Giurchescu, A. (2017b). Interpreting a Dancer's Discourse on Improvisation. (Editör: M.Ö. Özbilgin ve B.O. Kurtişoğlu. Çev: B. Kurt) *Anca Giurchescu ve Etnokoreoloji*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Guest, A. H. (1998). *Choreo-Graphics*. London: Routledge.

Illich, I. (2004). *Ölüme Karşı Ölüm, Cogito*. (Çev: E. Çakmak) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Ivanova, D. (2013). Choreographer as a culture hero? Bulgarian folk choreographer and Bulgarian folk dance tradition today. *Dance Actions Traditions and Transformations, Proceedings for The 36th SDHS Annual Conference 2013* (s. 171-179). History Scholars Publication.

Jeschke, C. (1999). Notation Systems as Texts of Performative Knowledge. *Dance Research Journal*, 31(1), 4-7.

O'Dwyer, P. A., ve Gürcan, B. (2021). *Bale Kitabı, Balenin ilk adımları*. Ankara: Akılçelen Kitapları.

Önder, A. (1999). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. Epsilon, İstanbul

Özkarahya, M. E. (2019). Disiplinlerarası Sanat Bağlamında Robert Roushenberg, William Forsythy, Jerome Bell' in Eserlerinde Koreografik Nesne. *Disiplinlerarası Sanat Bağlamında Robert Roushenberg, William Forsythy, Jerome Bell' in Eserlerinde Koreografik Nesne*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Bilim Dalı Sanat ve Tasarım Programı, İstanbul.

Press, O. U. (2000). *Choreography. Dictionary*. Oxford, England: Oxford University Press.

Sachs, C. (1963). *World History of The Dance*. New York: W.W. Norton & Co.

Yılmaz, K. C. ve Cantekin Elyağutu, D. (2017). Kitle İletişim Araçları Kullanımı Bağlamında Türk Halk Oyunları. *Güzel Sanatlar Eğitimi Toplum Bilimler Etkileşimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 339-347), İstanbul Türk Müziği Dernek ve Vakıflar Dayanışma Konseyi, İstanbul